

RETTENS DOM (Femte Afdeling)
13. december 1990 *

I sag T-29/89,

Heinz-Jörg Moritz, tjenestemand ved Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, boende i Bridel (Luxembourg), ved advokat Victor Biel, Luxembourg, bistået af advokat Aloyse May, Luxembourg, og med valgt adresse i Luxembourg på advokat Biel's kontor, 18A, rue des Glacis,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, først ved Christine Berardis-Kayser, Kommissionens Juridiske Tjeneste, og derefter ved Henri Étienne, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, bistået af advokat Barbara Rappjung, Bruxelles, og med valgt adresse i Luxembourg hos Guido Berardis, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Centre Wagner, Kirchberg,

sagsøgt,

angående en påstand om annullation af bedømmelsen af sagsøgeren for perioden 1983-1985,

har

RETTEEN (Femte Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, H. Kirschner, og dommerne C. P. Briët og J. Biancarelli,

justitssekretær: fuldmægtig B. Pastor,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 8. maj 1990,

afsagt følgende

* Processprog: tysk.

Dom

Faktiske omstændigheder, retsforhandlinger og parternes påstande

- 1 Sagsøgeren var indtil udgangen af januar 1990, da han blev pensioneret, tjenestemand i lønklasse A3 ved Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, hvor han beklædte en stilling som kontorchef i Generaldirektorat XVIII (Lån og Investering).
- 2 Den 31. juli 1986 foreslog sagsøgerens umiddelbart overordnede, hr. van Goethem, i sin egenskab af bedømmer, sagsøgeren, at den bedømmelse vedrørende ham, der var udarbejdet for perioden 1981-1983, skulle opretholdes uændret for perioden fra den 1. juli 1983 til den 30. juni 1985.
- 3 Ved skrivelse af 26. november 1986 afviste sagsøgeren den foreslåede opretholdelse af bedømmelsen.
- 4 Den 16. januar 1987 modtog sagsøgeren et udkast til bedømmelse for perioden 1983-1985. Dette udkast blev drøftet den 6. februar 1987 under et møde mellem sagsøgeren og bedømmeren. Denne tilsendte den 10. februar 1987 sagsøgeren et nyt udkast til bedømmelse.
- 5 Den 3. marts 1987 ansøgte sagsøgeren om en revideret bedømmelse, der blev udarbejdet den 7. april 1987 af generaldirektør Cioffi. Retten har af akterne vedrørende sagsøgeren udledt, at denne bedømmelse blev meddelt sagsøgeren den 7. april 1987. Under den mundtlige forhandling har parterne bekræftet, at bedømmelsen blev meddelt den 7. april 1987.
- 6 Sagsøgeren har ved administrativ klage af 13. august 1987 krævet berigtigelse af bedømmelsen for perioden 1983-1985 samt genoptagelse af bedømmelsesproceduren i appullet. Denne klage blev afvist ved afgørelse af 9. december 1987, der var indeholdt i en skrivelse af 17. december 1987.

- 7 Sagsøgeren har ved stævning, indgivet til Domstolens Justitskontor den 18. marts 1988, anlagt sag mod Kommissionen med påstand om annullation af bedømmelsen for perioden 1983-1985.

- 8 Den skriftlige forhandling har fundet sted for Domstolen. Denne har ved kendelse af 15. november 1989 hjemvist sagen til Retten i medfør af artikel 14 i Rådets afgørelse af 24. oktober 1988 om oprettelse af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans.

- 9 Retten har på grundlag af den refererende dommers rapport besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse.

- 10 Den mundtlige forhandling fandt sted den 8. maj 1990. Parternes advokater har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Retten.

- 11 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:
  - a) Sagen antages til realitetsbehandling.
  - b) Der gives sagsøgeren medhold, og følgelig
  - c) annulleres afgørelsen af 17. december 1987 vedrørende klagen.
  - d) Det fastslås, at bedømmelsen er retsstridig og af disse grunde bør annulleres.
  - e) Det fastslås, at bedømmelsen er afgivet for sent, hvorved sagsøgeren har lidt et tab på to månedslønninger, eller subsidiært,
  - f) tabsopgørelsen foretages ex aequo et bono.

- g) Mere subsidiært afhøres generaldirektør Cioffi som vidne.
- h) Kommissionen tilpligtes under alle omstændigheder at betale sagens omkostninger.

12 Sagsøgte har nedlagt følgende påstande:

- a) Frifindelse.
- b) Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Formaliteten med hensyn til annullationspåstandene

- 13 Selv om parterne ikke har rejst noget formalitetsspørgsmål i deres påstande, skal Retten ex officio undersøge, om sagen er anlagt inden for de fastsatte frister. Da søgsmålsfristerne er bindende, påhviler det Retten ex officio at undersøge, om de er overholdt (jf. bl. a. Domstolens dom af 5. juni 1980, Belfiore mod Kommissionen, 108/79, Sml. s. 1769).
- 14 Ifølge artikel 91, stk. 2, i vedtægten for tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber (herefter benævnt vedtægten) kan et søgsmål kun antages til påkendelse ved Retten, når der for ansættelsesmyndigheden i forvejen er indbragt en klage efter artikel 90, stk. 2, inden for en frist af tre måneder, og denne klage udtrykkeligt eller stiltiende er blevet afvist.
- 15 Indgivelsen af en formel klage i henhold til vedtægtens artikel 90 er ikke en nødvendig forudsætning for at anlægge sag, såfremt denne er anlagt til prøvelse af bedømmelsen (jf. bl. a. Domstolens dom af 3. juli 1980, Grassi mod Rådet, 6/79 og 97/79, Sml. s. 2141). I dette tilfælde begynder søgsmålsfristen på tre måneder, jf. vedtægtens artikel 91, stk. 3, at løbe fra den dag, hvor den bedømmelse, der må anses for endelig, er blevet meddelt vedkommende tjenestemand.

- 16 Det fremgår af akterne vedrørende sagsøgeren, som er blevet oversendt til Retten i medfør af artikel 26 i vedtægten, at den endelige appellerede bedømmelse blev meddelt sagsøgeren den 7. april 1987. Fristen for at anlægge søgsmål til prøvelse af denne bedømmelse begyndte således at løbe fra denne dato, uden at der forud var påkrævet en klage eller en udtrykkelig eller stiltiende afvisning i henhold til vedtægtens artikel 90. Sagsøgerens første reaktion efter den 7. april 1987 var indgivelsen den 13. august 1987 af en klage i henhold til vedtægtens artikel 90, stk. 2. Denne klage, der strengt taget var overflødig, men ikke uretmæssig, blev således ikke alene indbragt efter udløbet af tremånedersfristen i henhold til artikel 90, stk. 2, men også efter udløbet af den tremåneders søgsmålsfrist, der er fastsat i vedtægtens artikel 91, stk. 3.
- 17 Det bemærkes, at ifølge Domstolens faste praksis er en streng overholdelse af fællesskabsbestemmelserne vedrørende procesfrister i overensstemmelse med hensynet til retssikkerheden og nødvendigheden af at undgå enhver forskelsbehandling eller vilkårlighed i retsplejen (jf. bl. a. Domstolens domme af 12. juli 1984, Valsabbia mod Kommissionen, 209/83, Sml. s. 3089, af 26. november 1985, Cockerill-Sambre mod Kommissionen, 42/85, Sml. s. 3749, og af 15. januar 1987, Misset mod Rådet, 152/85, Sml. s. 223).
- 18 Artikel 42, stk. 2, i statuten for EØF-Domstolen, der i medfør af samme statuts artikel 46 finder anvendelse på rettergangsmåden ved Retten, bestemmer, at overskridelse af fristerne ikke bevirker noget retstab, når den pågældende part godtgør, at der foreligger omstændigheder, som ikke kunne forudses, eller force majeure. Sagsøgeren har imidlertid hverken i sit skriftlige indlæg eller under den mundtlige forhandling påberåbt sig eksistensen af omstændigheder, der udgør et sådant tilfælde.
- 19 Det følger af de ovenfor anførte betragtninger, at sagsøgerens annullationspåstande under alle omstændigheder bør betragtes som for sent fremsat, og derfor bør afvises.

Erstatningspåstandene

- 20 Selv om erstatningspåstandene — der tilsigter erstatning af et påberåbt ikke-økonomisk tab som følge af forsinkelsen med udfærdigelsen af bedømmelsen — anses

for at være tilstrækkeligt forskellige fra og uafhængige af de nævnte annullationspåstande, der bør afvises, bør de under alle omstændigheder ikke tages til følge af følgende grunde.

- 21 Vedtægtens artikel 43 bestemmer, at der mindst hvert andet år for hver tjenestemand skal udfærdiges en bedømmelse vedrørende hans kvalifikationer, tjenstlige indsats og adfærd. Udfærdigelsen af dette dokument er obligatorisk af hensyn til god forvaltningsskik og effektiviteten inden for Fællesskabets tjenestegrene og for at beskytte tjenestemændenes interesser. Det er således en af administrationens ufravigelige pligter at drage omsorg for, at denne bedømmelse regelmæssigt udarbejdes inden for de frister, der er fastsat i vedtægten, og at den udfærdiges forskriftsmæssigt (Domstolens dom af 18. december 1980, Gratreau mod Kommissionen, 156/79 og 51/80, Sml. s. 3943). Administrationen må have en rimelig tid hertil, men enhver overskridelse af fristen skal være begrundet i, at der foreligger særlige omstændigheder (Domstolens dom af 5. maj 1983, Ditterich mod Kommissionen, 207/81, Sml. s. 1359).
- 22 I øvrigt påhviler der generelt, og navnlig under proceduren i forbindelse med udfærdigelse af en bedømmelse, enhver tjenestemand en troskabs- og samarbejdspligt over for den myndighed, som han henhører under (Domstolens dom af 14. december 1966, Alfieri mod Parlamentet, 3/66, Sml. 1965-1968, s. 317). En tjenestemand kan derfor ikke klage over den forsinkede udarbejdelse af en bedømmelse, når forsinkelsen i hvert fald delvis kan tilregnes ham selv, eller når han i betydelig grad har medvirket hertil.
- 23 Endelig har Domstolen flere gange fastslået, at forsinkelse med udfærdigelsen af bedømmelser i sig selv kan være til skade for tjenestemanden, alene fordi det kan påvirke hans karriereforløb, at en sådan bedømmelse ikke foreligger på et tidspunkt, hvor der skal træffes beslutninger vedrørende ham (Domstolens dom af 6. februar 1986, Castille mod Kommissionen, 173/82, 157/83 og 186/84, Sml. s. 497).
- 24 Retten må konstatere, at i det foreliggende tilfælde beror forsinkelsen i forbindelse med bedømmelsesproceduren for perioden 1983-1985 ikke kun på, at sagsøgerens umiddelbart overordnede først forsinket — den 31. juli 1986 — foreslog ham, at den for perioden 1981-1983 udfærdigede bedømmelse blev opretholdt uændret for perioden 1983-1985, men også på sagsøgerens egen passivitet, idet han ventede indtil den 26. november 1986 med at besvare dette forslag.

- 25 Retten finder, at det følger af den ovennævnte troskabs- og samarbejdspligt, at sagsøgeren var forpligtet til selv inden for en rimelig frist at reagere på hans umiddelbart overordnede forslag om en uændret opretholdelse af bedømmelsen, og at han har tilsidesat denne pligt, idet han først besvarede dette forslag efter næsten fire måneder. Han har således i væsentlig grad medvirket til den forsinkede udfærdigelse af bedømmelsen og den forsinkelse, som han har klaget over.
- 26 Herefter kan den påberåbte forsinkelse ikke i denne sag anses for at have medført et ikke-økonomisk tab, skønt forsinkelsen på otte måneder, som skyldtes sagsøgerens overordnede sene forslag om at opretholde bedømmelsen, i sig selv ligger på grænsen af, hvad der kan anses for en rimelig frist.
- 27 Sagsøgeren kan derfor ikke gives medhold i sine påstande om erstatning for ikke-økonomisk tab, og det er herved ikke nødvendigt at tage stilling til, om de kan antages til realitetsbehandling.
- 28 De subsidiære påstande om vidneafhøring kan derfor heller ikke tages til følge.
- 29 Det følger af det foregående, at sagsøgte bør frifindes.

Sagens omkostninger

- 30 Ifølge artikel 69 i Domstolens procesreglement, der ifølge artikel 11, stk. 3, i ovennævnte rådsafgørelse af 24. oktober 1988 finder tilsvarende anvendelse for Retten, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Ifølge procesreglementets artikel 70 bærer institutionerne imidlertid selv de udgifter, de har afholdt i sager anlagt af de ansatte ved Fællesskaberne. Hver part bør derfor bære sine omkostninger.

På grundlag af disse præmisser
udtaler og bestemmer

RETTEN (Femte Afdeling)

- 1) Sagsøgte frifindes.
- 2) Hver part bærer sine omkostninger.

Kirschner

Briët

Biancarelli

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 13. december 1990.

H. Jung
Justitssekretær

C. P. Briët
Afdelingsformand